

שאינו חייב משום שבועת ביטוי אם נשבע עליו על העבר.

מושבט עליה מהר סיני לעשותה, הרי הוא חייב עליה כשנשבע לעשותה, ולא עשאה.

אלא בהכרח, כי פליגי רב ושמואל, אליבא דרבי עקיבא הוא דפליגי:

הנשבע לקיים מצוה שמושבט עליה מהר סיני, אינו דין שיהא חייב עליה גם משום שבועתו?

רב סבר כרבי עקיבא, ולכן הוא מחייב בלשעבר אפילו כשנשבע שזרק פלוני, כי לדעת רב אין חילוק בין אם הוא נשבע על עצמו או נשבע על אדם אחר.

אמרו לו חכמים: לא! אין זה קל וחומר. כי אם אמרת בשבועת הרשות שחייבים עליה, היינו משום שכן עשה בה הכתוב לאו כהן, שיכול לישבע לעשות וגם שלא לעשות. תאמר בשבועת מצוה, שכן לא עשה בה הכתוב לאו כהן, שהרי אינו יכול לישבע שלא לעשות מצוה, לכן גם כשנשבע לקיים את המצוה, לא חלה שבועתו. שהרי נאמר "להרע או להיטיב", ומשמע דבר שיש בו לאו והן.

ושמואל אמר: עד כאן לא מחייב רבי עקיבא התם, בנשבע לשעבר, אלא מלתא דאיתא בלהבא, בשבועה שאדם נשבע על עצמו שיכול לישבע ולהתחייב על להבא, רק אז מחייב רבי עקיבא אפילו לשעבר, וכגון שנשבע שזרקתי. אבל מידי דליתיה בלהבא, בשבועה על אדם פלוני, לא מחייב עלה רבי עקיבא כשנשבע לשעבר שזרק פלוני צורר לים או שלא זרק.

נימא, רב דמחייב על שבועה לעבר אפילו כשאינה בלהבא דאמר כרבי יהודה בן בתירא שאין צריך שהשבועה תוכל לחול ב"לאו והן", ולכן גם אין צריך שתוכל לחול בלהבא ולעבר.

תו הוינן בה: לימא רב שמואל, כפלוגתא כה-ב דרבי יהודה בן בתירא ורבנן, קמיפלגי.

ושמואל דאמר כרבנן, שצריך שהשבועה תיתכן ב"לאו והן", ולכן הוא אינו מחייב על שבועה לעבר כאשר אי אפשר שתהא בלהבא?

דתנן לקמן [כו א]: הנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל — פטור. וכן הנשבע לקיים את המצוה ולא קיים אותה — פטור, זאת על אף שהיה בדין שהנשבע לקיים את המצוה ולא קיים שיהא חייב, כדברי רבי יהודה בן בתירא —

ודחינן: אליבא דרבי יהודה בן בתירא, כולי עלמא לא פליגי שחייבים על שבועה לעבר גם כשאינה בלהבא. כי השתא, "לאו והן" לא בעי רבי יהודה בן בתירא, למרות שהוא מפורש בפסוק "להרע או להיטיב". "להבא ולשעבר" שאינו מפורש בפסוק [שיש בכלל שבועה לשעבר], מי בעי?!

דאמר רבי יהודה בן בתירא: הנשבע לקיים את המצוה, חייב בקרבן על ביטול שבועתו מקל וחומר —

ומה אם הנשבע לדבר הרשות, שאינו

ב]: מי שאמר לא אכלתי היום או ולא הנחתי תפילין היום ואמר לו חברי: משביעך אני שהנך אומר אמת! ואמר: אמנן! הרי הוא חייב, אם היה זה שקר, כאילו היה נשבע בעצמו.

בשלמא מה שחייב על מה שנשבע "לא אכלתי היום", ניחא, שהרי שבועה זאת איתיה ב"לא אוכל", שיכול לישבע גם על להבא שלא יאכל היום.

אלא מה שהוא חייב על שבועת "לא הנחתי תפילין היום", קשה: מי איתיה ב"לא אניח", וכי הוא יכול לישבע על להבא שלא יניח תפילין היום, והרי זו שבועה לבטל את המצוה? (113)

כי פליגי רב ושמואל, אליבא דרבנן: שמואל סבר כרבנן, שצריך שתהא השבועה ב"לאו והן", והוא הדין שצריך שתהא "להבא ולשעבר".

ורב סבר: כי לא מחייבי רבנן בשבועה שאינה ב"לאו והן", זה משום דכתיב "להרע או להיטיב" בהדיא, אבל "להבא ולשעבר", דמריבויא דקראי אתו, כל השבועה על שלעבר אינו מפורשת בפסוק אלא היא נלמדת מדרשא [כמבואר במשנה בדברי רבי עקיבא], מחייבי רבנן בשבועה לעבר אפילו כשאינה בלהבא. ולכן, הנשבע שזרק פלוני צרור לים, הוא חייב למרות שהוא אינו יכול לישבע שפלוני יזרוק.

מתיב רב המנונא לשמואל: תנן לקמן [כט

והשדי חמד [פאת השדה מערכת א-כד ד] השיג עליו מהגמרא בנדריים [ח א] שהאומר [בשבועה] אשכים ואשנה פרק זה אינו נחשב כמושבע ועומד מהר סיני כיון שהוא יכול לפטור עצמו בקריאת שמע של שחרית וערבית, ומבואר שם בתוס' שהוא הדין הנשבע שלא לשנות פרק זה שאינו נחשב כנשבע לבטל את המצוה כיון שכבר יצא בקריאת שמע של שחרית וערבית. והרי שם נאמר במפורש "והגית בו יומם ולילה" ואף על פי כן לא נחשב כנשבע לבטל את המצוה, כיון שאינו מבטל את עיקר המצוה של תלמוד תורה, כל שכן בתפילין שלא נאמר במפורש שחייבים להניח תפילין כל היום, בודאי חלה השבועה אם נשבע שלא להניח תפילין לאחר שכבר הניח היום תפילין.

ומסוגיינתו אין ראייה משום שצריך שהשבועה שלהבא תהא בדיוק כמו השבועה לשעבר, והשבועה לשעבר היתה שלא הניח תפילין כלל היום, אם כן גם השבועה להבא צריכה להיות

113. ואין לומר שמדובר בשבת ויום טוב, שאם כן מה בא להוסיף על הרישא "לא אכלתי היום", אלא ודאי בא להשמיענו שהשבועה חלה אפילו בליתיה להבא.

עוד יש לומר שרוצה ליישב אפילו למאן דאמר שבת זמן תפילין הוא. תוס' ד"ה מי. ובמצפה איתן תירץ שהרי מדובר בשבועת שקר והאמת שהניח היום תפילין, ואם כן ודאי לא מדובר בשבת ויום טוב.

לכאורה הוא אינו מבטל שום מצוה, אם לא יניח תפילין היום, שהרי באמת הוא כבר הניח תפילין היום [אלא הוא נשבע לשקר שלא הניח], ואם כן הרשות בידו שלא להניח תפילין היום עוד?

ויש שהוכיח מכאן שלא רק על ביטול עיקר המצוה לא חלה השבועה אלא גם על ביטול עשייתה מן המובחר לא חלה השבועה, והרי מצוה לילך בתפילין כל היום ונמצא מבטל את עשיית המצוה בשלימות.

ואמר עולא: והוא שניכר לשלשה בני אדם לפחות, שאותו עמוד הוא של אבן, רק אז נחשב הדבר למפורסם והוי שבועת שוא.

ומדייק רבא: טעמא דניכר הדבר לשלשה בני אדם, לכך הוא עובר משום שבועת שוא. הא לא ניכר לשלשה בני אדם, עובר משום שבועת ביטוי, וחייב קרבן.

ואמאי? הא שבועה כזאת אינה בלהבא, שהרי אינו יכול להשבע על עמוד של אבן שיהא של זהב! (116)

ומתריצין: הוא, רבא, מותיב לה, והוא מפרק לה: וכך צריך לדייק במשנה —

ניכר העמוד שהוא של אבן, עובר משום שבועת שוא, הא לא ניכר, עובר משום שבועת שקר. (117)

וקשיא לשמואל, הסובר ששבועת ביטוי אינה אלא כאשר תיתכן גם בלהבא? (114)

ומתריצין: הוא רב המנוא עצמו מותיב לה, והוא גם מפרק [מתריך] לה:

לצדדין קתני. — אמנם השבועה שלא אכלתי היא שבועת ביטוי לחייב עליה קרבן, אך השבועה שלא הנחתי תפילין אינה שבועת ביטוי להתחייב עליה קרבן, אלא רק לחייב עליה מלקות, משום שנשבע שבועת שקר. (115)

מותיב רבא לשמואל מהא דתנן לקמן [כט א]: איזו היא שבועת שוא [שלוקין עליה אך אין חייבים עליה קרבן] — נשבע לשנות את הדבר הידוע לכל אדם, כגון אם אמר בשבועה על עמוד של אבן שהוא של זהב.

[ביארנו שגם שבועה שאינה ב"לאו והן" נתמעטה רק מחיוב קרבן ולא מאיסור לאו, זאת על פי דעת רש"י ותוס' בסוגייתנו ועוד ראשונים. והמשנה למלך הלכות שבועות [ד א] ד"ה שוב הוכיח כדבריהם מהמבואר כאן לגבי ליתיה בלהבא שהוא פוטר רק מקרבן ולא ממלקות, והוא הדין לגבי ליתיה בלא והן. אך יש מהראשונים שסוברים שבלייתיה בלאו והן פטור אף ממלקות. ראה משנה למלך שם ואבני מילואים בשו"ת [יד] וקצות החשן [עג ה].]

116. תימה למה צריך להביא את עולא, הרי מהמשנה עצמה קשה לשמואל, שדוקא נשבע לשנות את הידוע. אבל אם הדבר אינו ידוע שהוא שקר חייב משום שבועת ביטוי, למרות שהוא אינו יכול לישבע להבא שיהא כך? תוס' ד"ה ואמר.

117. והנפקא מינה הוא לענין איזה לאו יתרו בו.

שלא יניח כלל תפילין באותו יום מהבקר. [כוונתו שאנו צריכים להתייחס לשבועתו כאילו היא אמת שלא הניח עדיין תפילין היום, וממילא אם לא יניח להבא באותו היום תפילין הוא מבטל מצוה].
וראה להלן הערה 120 בשם הנצי"ב.

114. היה אפשר לתרץ שברייתא זו סוברת כרבי יהודה בן בתירא שאין צריך "לאו והן", ולשיטתו גם שמואל מודה שאין צריך שיהא בלהבא, אלא שניחא לגמרא להעמיד את הברייתא ככולי עלמא. תוס' ד"ה הוא.

115. גם בשבועת ביטוי חייבים מלקות אם היה במזיד, משום שבועת שקר [כדעת רבין לעיל כא א], אלא שבשבועת ביטוי יש גם חיוב קרבן בשוגג, ואם אינו בלאו והן או בלהבא כלעבר, אינו נכלל בפרשת שבועת ביטוי שנאמר בה "להרע או להיטיב" וחייבים רק מלקות במזיד.

רב מחייב, שהרי ישנו ב"לאו והן" שיכול לישבע "לא ידעתי" וגם "ידעתי". ושמואל פוטר, משום שאינו בלהבא, שאינו יכול לישבע לחבירו שאדע לך עדות או שלא אדע לך עדות, שהרי אין הדבר בידו שידע לו עדות בעתיד. וגם אין בידו שלא ידע לו עדות, שלפעמים נודע לאדם דבר בלא כוונה. (120)

וכמו כן הנשבע לחבירו "העדתי לך" או "לא העדתי לך", תלוי הדבר במחלוקת רב ושמואל. שאינו בלהבא, לפי שאינו יכול לישבע שיעיד לחבירו בעתיד בבית דין, או שלא יעיד, כי בכך הוא נשבע לקיים את המצוה או לבטלה, שהרי אדם מצוה לבא ולהעיד לחבירו עדות שהוא יודע לו.

והוינן בה: בשלמא לשמואל, דאמר: מילתא דליתיה בלהבא לא מחייב עליה גם כשהוא נשבע לשעבר, להכי אפקה רחמנא לשבועת

אמר אביי: ומודה רב באומר לחבירו "שבועה שאני יודע לך עדות" ואשתבח [התברר] דלא ידע ליה עדות, דפטור משום שבועת ביטוי הואיל וליתיה בכלל "לאו והן", שהרי אם ישבע "שאיני יודע לך עדות" לא יתחייב עליה משום שבועת ביטוי אלא משום שבועת העדות ויש לה גדרים מיוחדים, שצריך דוקא שיכפור לו בבית דין ושיהא ראוי להעיד, ולכן גם אם נשבע שהוא יודע לו עדות אינו חייב משום שבועת ביטוי. ובא אביי להשמיענו, כי למרות שרב אינו סובר ששבועת ביטוי צריך שתהא ב"להבא כלעבר", אך הוא מודה שצריך שתהא ב"לאו והן". (118)

הנשבע לחבירו "ידעתי לך עדות", או שנשבע "לא ידעתי לך עדות" [שאינה שבועת העדות ראה הערה (119)] הדבר תלוי במחלוקת שבין רב ושמואל.

ריטב"א.

118. רש"י. והריטב"א כתב: שני חידושים יש בדברי אביי א. שבשבועה שאני יודע לך עדות לעולם אין בה משום שבועת ביטוי ואפילו באופן שאין חייבים עליו משום שבועת העדות. ב. שאף על פי שגם בלהבא יש קרבן, מכל מקום אין זה נקרא שאיתיה בלהבא, מאחר שהקרבן הוא של שבועת העדות ולא של שבועת ביטוי. ריטב"א.

119. משום שמדובר שחבירו אינו זקוק עתה לעדותו. תוס' ד"ה ידעתי.

והרש"ש כתב שהוא נשבע שלא ידע לו מעולם עדות, ונתברר שהוא אכן ידע בעבר, אך עתה הוא באמת שכח את העדות, ואם כן אין זו שבועת העדות.

120. ר"י מיגש וריטב"א. ורש"י כתב משום דהוי לבטל את המצוה, ולכאורה זה שייך רק להלן בהעדתי ולא העדתי. אבל בידעתי ולא ידעתי בלאו הכי לא שייך להבא, שהרי אינו בידו שידע או לא ידע עדות. וביאר מהרש"א שאפשר לפרש "שלא אדע" שדבר שאני יודע עתה לא אדע לך ולא אגיד לך [היינו שלא אעיד לך בבית דין, וכן "שאדע"], וזה בידו הוא, אלא שהוא נשבע לבטל את המצוה [או לקיים].

הנצי"ב מבאר את דברי רש"י על פי חידושו שגם במצוה קיומית שאדם אינו חייב לעשותה אלא שאם עשה קיים מצוה נחשב כמושבע ועומד מהר סיני [ראה לעיל הערה 108]. וכוונת רש"י ש"אדע לך עדות" פירושו שישתדל לידע לו עדות כדי שיוכל להעיד לו כשיצטרך, וזו מצוה קיומית, שהרי הגמרא להלן [ב] משווה

שבועת העדות, כדי לאיחויבי עליה תרתי. שאם הנשבע היה ראוי להעיד לו, וכפר לו בפני בית דין, הוא יתחייב בשני קרבנות, האחד משום שבועת ביטוי, והשני משום שבועת העדות.

אמר להו אבי: לחייב תרתי, לא מציתו אמריתו! כי לעולם לא יתחייב אלא קרבן אחד.

דתניא: נאמר בפרשת קרבן עולה ויורד, שנכללו בה שלשה ענינים, שבועת העדות, טומאת מקדש וקדשיו, ושבועת ביטוי, [ויקרא ה ה] "והיה כי יאשם לאחת מאלה". ואנו דורשים: כי יאשם לאחת, לאחת משלשת הפרשיות הכתובים בפרשת קרבן עולה ויורד [שבועת העדות, שבועת ביטוי, וטומאת מקדש וקדשיו], אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו שתיים! שאי אפשר לחייב על

עדות מכלל שבועת ביטוי, שכתבה התורה פרשה מיוחדת לשבועת העדות, למרות שחייבים עליה קרבן חטאת כמו בשבועת ביטוי, כי לולי כן, לא היינו מחייבים את הנשבע לחבירו שאינו יודע לו עדות מצד שבועת ביטוי, שהרי שבועה זו אינו בלהבא, שאינו יכול לישבע שלא ידע לו עדות בעתיד, שזה אינו בידו, (121) ולכן היתה צריכה התורה לחדש פרשה מיוחדת של שבועת העדות.

אלא לרב, שמחייב משום שבועת ביטוי אפילו כשאינו בלהבא, למאי הלכתא אפקה רחמנא את שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי, וכתבה עליה פרשה מיוחדת, והרי בכלל שבועת ביטוי היא? (122)

ומתרגינן: אמרוה רבנן קמיה דאביי לתרין את דעת רב, שלכן כתבה התורה את פרשת

122. הקשה הריטב"א: מדוע לא מתרצת הגמרא שלכן כתבה התורה פרשה מיוחדת לשבועת העדות כדי לומר שאין חייבין בשבועת עדות אלא בכשרין להעיד ורק כשכפר בבית דין, ואם לאו אין בו אפילו שבועת ביטוי?

ותירץ שלא היה מסתבר להגמרא שהתורה באה להקל עליו. ועוד שאם כן לא היה צריך לכתוב פרשה מיוחדת על כך, ודי שיהא כתוב איזה שהוא מיעוט בפרשת שבועת ביטוי שבאופן של שבועת העדות לא יהיו חייבים רק באופנים האמורים. [ולמסקנא אכן רבא סובר שזהו החידוש בפרשת שבועת העדות וכבהערה 126 אלא שהגמרא עתה לא סברה כן. והרש"ש כתב שתלמידי אביי הם ששאלו זאת ממנו, וכפי שמוכח מהתירוץ של הגמרא, ואף שאביי בעצמו אמר לעיל ומודה רב בשבועה שאני יודע לך עדות, שביאורו שבשבועת העדות לעולם לא

את מצות הגדת עדות לחבירו למצות השבת אבידה, שבוה שהוא מעיד לו הוא משיב לו את ממונו. וכמו בהשבת אבידה אף שאינו מחוייב לילך לחפש אחר אבידת חבירו, אם עשה כן ומצא והשיב את האבידה לבעליה קיים מצוה ובכלל מצות ה' הוא, כך גם כאן למרות שאינו מחוייב להשתדל לדעת לחבירו עדות, אם עשה כן קיים מצוה, והנשבע לבטלה הרי זה נשבע לבטל את המצוה, ולכן אומר רש"י ש"בלא אדע לך עדות" הוא נשבע לבטל את המצוה.

וראה שם שביאר לפי זה את הגמרא בנדריים [ח א] באומר אשכים ואשנה פרק זה.

121. כך מפרש הר"ן, והוא על דרך הר"י מיגש והריטב"א בהערה הקודמת, ולפי רש"י שם צריך לומר גם כאן משום נשבע לבטל את המצוה.

משום שבועת ביטוי, אכן **מיחייב תרתי** קרבנות?

אמר להו אביי: לאו היינו דאמרי לכו שהתורה כתבה מיעוט מיוחד "לאחת", כדי ללמד, רק אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו שנים.

ואי אמרת שהמיעוט הוא רק באופן שהוא נשבע שבועת העדות במזיד, **מי איכא תרתיה?** הרי במזיד לא שייך בכלל לחייב אותו בשני קרבנות, כי אין חיוב במזיד אלא רק על שבועת העדות ולא על שבועת ביטוי. ומדוע היתה צריכה התורה לכתוב על זה מיעוט.

ובהכרח, שהמיעוט בא לומר שאפילו בשוגג אינו חייב אלא אחת.

רבא אמר: אין צריך את המיעוט של "לאחת" כדי ללמדנו שאין חייבים שנים על שבועת העדות, ⁽¹²⁴⁾ **משום** דהוה פרשת קרבן שבועת העדות דבר שהיה בכלל שבועת ביטוי **ויצא לידון בדבר החדש**, שנאמרו בו דינים מיוחדים, שרק הראויין להעיד חייבים בו, ושרק כאשר היתה הכפירה [שאינו יודע לו עדות] בבית דין. וכל דבר שהיה בכלל, ויצא לידון בדבר

אותו מעשה משום שתי פרשיות, ואם כן, אי אפשר לומר שעל שבועת העדות חייבים שנים.

והוינן בה: **ולאביי** האומר שאי אפשר לחייב על שבועת העדות שנים **למאי הלכתא אפקיה רחמנא** את שבועת העדות, שהרי קרבן אחד הוא חייב במילא בגלל שבועת ביטוי?

ומתרינן: **לכדתניא:** **בכולן** בכל האמורים בפרשת קרבן עולה ויורד מלבד שבועת העדות, דהיינו שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו **נאמר "ונעלם"**, שמשמע דוקא שוגג, ואילו **כאן**, בשבועת העדות, **לא נאמר "ונעלם"** — מכאן אנו למדים **לחייב קרבן** בשבועת העדות **על המזיד בשוגג!**

ובשביל החידוש הזה, שחייבים גם במזיד, כתבה התורה בפרשה מיוחדת את דין שבועת העדות. ⁽¹²³⁾

אמרו ליה רבנן לאביי: אימא שהמיעוט של "לאחת" אינו בא למעט אלא רק אם נשבע שבועת העדות **במזיד, מיחייב חדא**. שהרי במזיד אין לחייבו רק משום שבועת העדות ולא משום שבועת ביטוי. אבל אם עבר על שבועת העדות **בשוגג**, שאפשר לחייבו גם

124. והדרשא של "לאחת" באה ללמד על שבועת ביטוי עצמה שאם נשבע "שלא אוכל" ואכל שלשה סוגי פת שונים כגון פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין בכל זאת אינו חייב אלא אחת. רש"י.

[וראה לעיל הערה 51 שדורשים מ"לאחת" להיפך, לחייב קרבן נפרד על כל שבועה באופן שאמר "פת פת". וראה תוס' כאן ד"ה אחת שיישבו את הסתירה].

יתכן שיהא בה שבועת ביטוי כי אין לך בו אלא חידוש, הרי חזר בו אביי מזה כמבואר בסוף הסוגיא, ותלמידי אביי שאלו ממנו לפי דעתו לאחר החזרה].

123. יש עוד נפקא מינה, שבשבועת העדות חייבים גם במושבע מפי אחרים אפילו לא ענה אחריו אמן כמבואר בסוף הפרק. תוס' ד"ה לחייבו.

לחבריו "שבועה שאני יודע לך עדות", ואשתכח דלא ידע ליה, דפטור משבועת ביטוי, הואיל וליתיה לשבועת הביטוי ב"לאו והן", שאם נשבע "איני יודע לך עדות", אין זו שבועת ביטוי אלא שבועת העדות.

והרי לפי מה שאמרנו לפי אביי, גם בנשבע שאיני יודע לך עדות יתכן לפעמים שתהא עליה תורת שבועת ביטוי, כגון בפסולין ושלא בבית דין, (127) ואם כן, בנשבע שאני יודע לך עדות, היה לו להתחייב משום שבועת ביטוי, שהרי ישנה ב"לאו והן"?

ומתצינן: הדר ביה אביי מהחיא, וסובר שאכן הנשבע לחבריו שהוא יודע לו עדות, חייב משום שבועת ביטוי משום שכאמור, ישנה לשבועה זו ב"לאו והן".

ואיבעית אימא: לא חזר בו אביי, לפי שמעולם לא אמר את שתי המימרות הללו אלא חדא מינייהו, רב פפא אמרה! (128)

א-כ

חדש, אין לך בו אלא חידושו בלבד! (125) ואינך מחייבו אלא רק בדבר האמור בו. ולכן, אין חייבים בשבועת העדות אלא קרבן שבועת העדות בלבד, ולא קרבן שבועת ביטוי. (126)

ומקשינן: מכלל דברי רבא אתה למד, דאביי, המצריך לימוד מיוחד של "לאחת" למעט שבועת העדות מתרתי, סבר שאין כאן דבר שיצא לידון בדבר החדש שאין לך בו אלא חידושו, אלא, בכל שבועת העדות, איתה לשבועה בעולם. יש עליה גם שם של שבועת ביטוי. ורק בגלל המיעוט של "לאחת" הוא פטור משני קרבנות.

ויש בזה נפקא מינה, שאם הנשבע היה פסול לעדות, או שהכפירה היתה מחוץ לבית דין, שאז הוא פטור משום שבועת העדות, שלפחות יהא חייב קרבן משום שבועת ביטוי.

ותקשי, והאמר אביי: מודה רב באומר

דאביי סבר איתה לשבועה בעולם" משמע שלפי רבא ליתיה לשבועת ביטוי בעולם], וגם רש"י סובר כן אלא שנקט את האמת שלפי רבא אין צריך פסוק מיוחד למעט שאין חייבים שתי קרבנות בשבועת העדות.

127. רש"י. והרמב"ן במלחמות מוסיף שאפילו בשבועת העדות ממש כגון בכשרין ובבית דין יש בה שתי שבועות, שבועת ביטוי ושבועת העדות, אלא שאינו חייב אלא קרבן אחד על שתיהן.

128. שרב פפא מלך [נעשה ראש ישיבה] אחרי אביי ורבא, ולכן לא ידעו התלמידים אם רב פפא אמר זאת מעצמו או מרבו אביי. תוס' ד"ה חדא.

125. וזו היא אחת משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם "כל דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש", וכאן לא החזירו הכתוב לכללו, ממילא אין לך בו אלא חידושו. רמב"ן.

126. כך מפרש רש"י. וכתב מהרש"א שאפשר לפרש שרבא בא לתרץ גם את הקושיא דלעיל על רב, למאי אפקיה רחמנא לשבועת העדות מכלל שבועת ביטוי, שלכן כתבה התורה פרשת שבועת העדות לומר שאין לך בו אלא חידושו, שרק בכשרין להעיד ובבית דין חייבים, ובפסולין ושלא בבית דין פטורין לגמרי אפילו משבועת ביטוי [וכפי שמשמע מקושיית הגמרא "מכלל